

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017**

УДК 33.021(07.034)

E45

Укладач Я. В. Ромашова

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства та менеджменту.

Протокол № 8 від 30.03.2017 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Економічний аналіз : робоча програма для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. Я. В. Ромашова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 78 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних та лабораторних занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 33.021(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Особливість сучасного розвитку економіки підприємств визначається високим рівнем динамічності, що потребує отримання повної, достовірної та своєчасної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Перед підприємствами, які прагнуть підвищити прибутки за умов обмеженості необхідних ресурсів, постає проблема пошуку та реалізації альтернативних рішень, спрямованих на підвищення ефективності виробництва, забезпечення конкурентоспроможності продукції та послуг, впровадження інновацій в організаційні та виробничі процеси, активізації підприємницької активності. За таких умов особливої актуальності набуває вміння здійснювати оцінювання діяльності підприємства, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між результатами та їх факторами, прогнозувати розвиток показників на майбутній період з урахуванням запланованих заходів.

Фахівці економічних спеціальностей у сучасних умовах повинні на високому рівні володіти методами та технологією економічних досліджень. Сформовані компетентності економічного аналізу надають можливості легко адаптуватися до змін ринкової ситуації та знаходити правильні рішення та відповіді.

Навчальна дисципліна "Економічний аналіз" є складовою мейджора "Економіка підприємства" та вивчається згідно навчального плану підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 "Економіка".

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	05 Соціальні та поведінкові науки	Вибіркова, складова мейджора "Економіка підприємства"	
Змістових модулів – 3		Рік підготовки	
		3-й	4-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 150	051 "Економіка"	Лекції	
		34 год	12 год
Практичні заняття			
34 год		12 год	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 5	Перший (бакалаврський) рівень	Лабораторні заняття	
		6 год	–
		Самостійна робота	
		76 год	126 год
		Вид контролю	
		залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загальної кількості годин навчальної дисципліни становить:

для денної форми навчання – 49 %;

для заочної форми навчання – 19 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Основною **метою** освоєння навчальної дисципліни "Економічний аналіз" є формування системи теоретичних знань про зміст, види, методологію, способи проведення економічного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства та набуття практичних навичок підготовки інформації для аналітичних звітів, обґрунтування поточних і перспективних планів підприємства.

Для досягнення мети поставлені такі **основні завдання**:

засвоєння основних принципів, методології та способів проведення економічного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства;

оволодіння навичками самостійного використання інструментарію економічного аналізу з метою структуризації завдань, оцінювання, діагностики та прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємств;

набуття практичних навичок складання аналітичних звітів, обґрунтування поточних і перспективних планів підприємства.

Об'єктом навчальної дисципліни є економічні системи як мікро-економічного рівня (установи, організації, підприємства різних форм власності, їх підрозділи та об'єднання), так і макроекономічного (галузі, національне виробництво, міжнаціональні суб'єкти).

Предметом навчальної дисципліни є фінансово-господарська діяльність підприємств та їх підрозділів, що спрямована на отримання максимального прибутку під час мінімізації використаних ресурсів або забезпечення збалансованості витрат і доходів.

Теоретико-методологічним підґрунтям вивчення навчальної дисципліни "Економічний аналіз" є такі базові навчальні дисципліни, як: "Політична економія", "Мікроекономіка", "Макроекономіка", "Економіко-математичні методи та моделі", "Статистика", "Економіка підприємства", "Бухгалтерський облік", "Фінанси".

Основні положення навчальної дисципліни використовуються в подальшому у процесі вивчення таких дисциплін: "Стратегія підприємства", "Економіка й організація інноваційної діяльності", "Аналіз ринків", "Організація та планування на підприємстві", "Обґрунтування проектів та оцінювання ризиків", "Управління витратами", а також виконання тренінгів, комплексних курсових робіт.

Активізація навчального процесу з дисципліни організується у формі:

лекційних занять з технічною візуалізацією змісту. На лекціях подається основний теоретичний матеріал та методичні рекомендації щодо організації, проведення аналізу та оформлення його результатів;

лабораторних занять, які проводяться в обчислювальних центрах та передбачають виконання завдань щодо оброблення великих обсягів інформації, найпростішої автоматизації електронних таблиць, побудови діаграм та графіків з використанням типового програмного забезпечення;

практичних занять, які передбачають розгляд окремих ситуацій, вирішення завдань, аналіз кейсів, підготовку коротких аналітичних звітів;

самостійної роботи студента, в межах якої виконуються комплексні завдання практичного спрямування на основі роботи з рекомендованою літературою, матеріалів лекційних та практичних занять;

консультацій з додатковим поясненням певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування, індивідуальних роз'яснень на конкретні запитання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

понятійний та категорійний апарат щодо виконання економічного аналізу господарської діяльності підприємства;

інформаційну базу й особливості організації економічного аналізу господарської діяльності;

основні принципи збирання, підготовки та аналітичного оброблення економічної інформації;

сучасні методи та прийоми обґрунтування оцінювання, діагностики та прогнозування основних економічних показників господарської діяльності підприємства;

основні вимоги до підготовки аналітичних звітів та презентації результатів аналізу;

методики проведення аналізу виробництва і реалізації продукції, виробничих ресурсів підприємства: трудових, матеріальних і основних засобів, собівартості продукції;

методики проведення аналізу фінансових показників та фінансового стану підприємства;

вміти:

використовувати джерела економічної інформації для загального оцінювання стану підприємства та динаміки його розвитку;

здійснювати оптимальний вибір методів і прийомів економічного аналізу та застосовувати їх для оцінювання, діагностики та прогнозування економічних явищ;

здійснювати оброблення великих обсягів аналітичної інформації засобами програмного забезпечення;

визначати причинно-наслідкові зв'язки економічних процесів на підприємстві;

будувати факторні моделі для визначення структурно-логічних взаємозв'язків факторів та економічних показників;

розраховувати економічні показники і користуватися ними під час аналізу господарської діяльності підприємства;

обґрунтовувати резерви поліпшення економічних показників;
 узагальнювати результати аналізу та економічно грамотні висновки;
 формулювати рекомендації щодо ефективного використання
 виявлених резервів розвитку підприємства;
 готувати структуровані аналітичні звіти.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага при-
 діляється оволодінню студентами професійними **компетентностями**,
 що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Професійні компетентності, які отримують студенти після
 вивчення навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
EA* 1	Готувати короткі структуровані аналітичні звіти за результатами використання методів та прийомів економічного аналізу	Надавати оцінку діяльності підприємства традиційними методами економічного аналізу
		Здійснювати діагностику діяльності підприємства методами факторного аналізу
		Прогнозувати розвиток окремих показників діяльності підприємства фактографічними методами та експертизою
		Визначати головні акценти отриманих результатів аналізу та структурувати їх у короткий звіт
EA 2	Обґрунтовувати резерви підвищення ефективності господарської діяльності підприємства	Аналізувати обсяги виробництва та реалізації продукції і визначати резерви їх зростання
		Оцінювати стан використання основних засобів підприємства та обґрунтовувати шляхи підвищення його ефективності
		Проводити аналіз ефективності використання трудових ресурсів
		Оцінювати рівень забезпеченості матеріальними ресурсами та визначати резерви підвищення їх використання
		Аналізувати собівартість продукції та визначати резерви її зниження
		Готувати аналітичний звіт на основі техніко-економічного аналізу з обґрунтуванням оптимального застосування резервів розвитку підприємства

1	2	3
ЕА 3	Обґрунтовувати резерви підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства	Аналізувати рівень і динаміку показників фінансових результатів діяльності підприємства
		Проводити діагностику фінансових результатів реалізації продукції
		Визначати показники рентабельності та оцінювати вплив факторів на їх динаміку
		Виявляти джерела резервів росту прибутку і рентабельності
		Проводити оцінювання змін у складі та структурі активів балансу
		Оцінювати ступінь фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності підприємства
		Аналізувати формування і використання оборотного капіталу та грошових потоків
		Готувати аналітичний звіт на основі фінансового аналізу з обґрунтуванням оптимізації структури капіталу підприємства, прогнозу фінансового стану та платоспроможності, оцінки ступеня вірогідності банкрутства.

* *Економічний аналіз*

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи економічного аналізу

Тема 1. Зміст і значення економічного аналізу

1.1. Економічний аналіз: предмет, цілі та завдання.

Зміст, предмет і мета економічного аналізу. Основні напрями економічного аналізу. Основні принципи економічного аналізу. Взаємозв'язок аналізу з іншими економічними дисциплінами.

1.2. Види аналізу, їх класифікація та характеристика.

Класифікація економічного аналізу: за галузевою ознакою, за ознакою часу, за просторовою ознакою, за об'єктами управління, за методикою вивчення об'єктів, за суб'єктом, за охопленням досліджуваних об'єктів, за змістом програми.

1.3. Аналіз у розвитку і моніторингу основних планових показників діяльності підприємства.

Комплексний економічний аналіз. Бізнес-планування діяльності підприємства. Місце аналізу в структурі бізнес-плану.

Тема 2. Методи і прийоми економічного аналізу

2.1. Класифікація методів економічного аналізу.

Метод економічного аналізу та його класифікація. Категорії економічного аналізу. Система показників економічного аналізу.

2.2. Оцінювання в економічному аналізі.

Оцінювання як напрямок економічного аналізу. Технологія оцінювання і її основні методи і прийоми. Основні способи відображення результатів застосування прийому порівняння. Основні способи вимірювання відносних величин. Балансовий прийом. Графічні методи.

2.3. Детермінований факторний аналіз.

Методи і прийоми діагностики. Типи детермінованих моделей. Прийоми побудови детермінованих моделей. Методи оцінювання впливу факторів у детермінованому факторному аналізі: метод ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць. Індексний метод.

2.4. Стохастичний факторний аналіз.

Стохастичні залежності. Види і завдання стохастичного аналізу. Особливості стохастичного аналізу. Кореляційний аналіз. Регресійний аналіз.

2.5. Прогнозування в економічному аналізі.

Сутність прогнозування економічної діяльності підприємства. Завдання прогнозування. Класифікація прийомів і методів прогнозування.

Тема 3. Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу

3.1. Поняття і принципи організації аналізу.

Значення і принципи організації аналізу діяльності підприємства. Розподіл функцій економічного аналізу між структурними підрозділами підприємства. Основні етапи проведення економічного аналізу.

3.2. Документальне оформлення результатів економічного аналізу.

Документи, які оформляються за результатами аналізу. Зміст аналітичної записки. Рекомендації з написання аналітичного звіту. Безтекстова форма оформлення результатів.

Змістовий модуль 2

Техніко-економічний аналіз

Тема 4. Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції

4.1. Аналіз виробництва і реалізації: завдання, основні напрями, інформаційне забезпечення.

Мета та завдання аналізу виробництва і реалізації продукції. Об'єкти аналізу. Основні показники обсягу виробництва. Поняття асортименту і номенклатури. Джерела інформації для проведення аналізу виробництва та реалізації продукції.

4.2. Аналіз обсягів і структури готової продукції.

Етапи проведення аналізу. Аналіз динаміки випуску валової і товарної продукції. Аналіз виконання виробничої програми за асортиментом. Аналіз структури продукції. Методи розрахунку впливу структурних зрушень і усунення їх впливу.

4.3. Аналіз виконання договірних зобов'язань і обсягів продажів продукції.

Взаємозв'язок між товарною, валовою продукцією і незавершеним виробництвом. Модель факторної системи обсягу продажів. Розрахунок відсотка виконання плану договірних зобов'язань щодо постачання продукції.

4.4. Аналіз техніко-організаційного рівня виробництва, технічного рівня та якості продукції.

Поняття техніко-організаційного рівня виробництва та система його показників. Якість продукції та показники якості. Напрями аналізу якості продукції. Середній коефіцієнт сортності. Вплив якості продукції на вартісні показники діяльності підприємства.

4.5. Аналіз ритмічності діяльності підприємства.

Сутність ритмічності виробництва, її прямі та непрямі показники. Коефіцієнти ритмічності, варіації, аритмічності.

4.6. Аналіз резервів зростання обсягів виробництва.

Основні внутрішньовиробничі резерви зростання обсягів виробництва продукції. Порядок розрахунку приросту обсягу випуску продукції за рахунок кожного фактора.

Тема 5. Основні засоби: аналіз і використання

5.1. Завдання, напрями, інформаційне забезпечення аналізу основних засобів.

Мета економічного аналізу ефективності використання основних засобів. Напрями, завдання та джерела інформації для аналізу основних засобів підприємства. Принципи аналізу основних засобів.

5.2. Аналіз стану основних засобів.

Основні напрями аналізу динаміки, складу і структури основних засобів. Показники руху і використання основних засобів. Методика аналізу показників руху основних засобів. Фондоозброєність та технічна озброєність праці.

5.3. Аналіз ефективності використання основних засобів.

Сутність економічної ефективності функціонування основних засобів. Фондовіддача та фактори її впливу. Мультиплікативна факторна модель приросту обсягу виробництва за рахунок розширення основних фондів і зростання фондівіддачі. Фондомісткість та фактори її впливу. Методика розрахунку економії (перевитрат) основних засобів за рахунок зміни фондомісткості.

5.4. Факторний аналіз фондівіддачі основних засобів.

Причинно-наслідкові зв'язки у факторній системі фондівіддачі. Показники, що характеризують фонд часу використання устаткування. Факторна система фондівіддачі основних засобів. Методика розрахунку впливу факторів на фондівіддачу основних засобів. Інтегральний показник виробничого використання устаткування.

Тема 6. Аналіз трудових ресурсів підприємства

6.1. Завдання, основні напрями, інформаційне забезпечення аналізу трудових ресурсів.

Мета економічного аналізу ефективності використання трудових ресурсів. Напрями, завдання та джерела інформації для аналізу трудових ресурсів підприємства.

6.2. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами.

Поняття раціонального використання персоналу. Методика аналізу професійного і кваліфікаційного рівня робітників. Методика аналізу руху трудових ресурсів.

6.3. Аналіз використання робочого часу.

Необхідність економного та ефективного використання робочого часу. Показники використання робочого часу. Баланс часу. Фактори впливу на тривалість робочого періоду. Втрати робочого часу та їх причини.

6.4. Аналіз продуктивності праці.

Поняття продуктивності праці, виробіток та трудомісткість. Фактори, що впливають на підвищення показників продуктивності праці. Факторна модель залежності середньорічного виробітку від факторів, що їх утворюють.

6.5. Аналіз формування і використання фонду заробітної плати.

Формування загального фонду заробітної плати. Методика аналізу фонду заробітної плати робітників підприємства. Вплив факторів на абсолютне і відносне відхилення фонду заробітної плати. Аналіз ефективності витрат на оплату праці.

Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

7.1. Завдання, напрями, інформаційне забезпечення аналізу.

Поняття матеріальних ресурсів. Інтенсивний та екстенсивний шляхи покращення забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Напрями, завдання та джерела інформації для аналізу матеріальних ресурсів підприємства.

7.2. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.

Безперервна робота підприємства й оцінювання потреби в матеріальних ресурсах. Зовнішні та внутрішні джерела покриття потреби в матеріальних ресурсах. Показники рівня забезпеченості потреби в матеріальних ресурсах. Резерви підвищення матеріально-технічного забезпечення підприємства.

7.3. Аналіз використання матеріальних ресурсів.

Узагальнювальні та окремі показники ефективності матеріальних ресурсів. Факторна модель залежності матеріальних витрат від ефективності використання матеріальних ресурсів та факторів впливу. Матеріаломісткість та фактори її впливу. Резерви підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Тема 8. Аналіз витрат на виробництво продукції

8.1. Значення, завдання і джерела даних аналізу.

Собівартість продукції та завдання її аналізу. Об'єкти аналізу собівартості. Класифікація витрат виробництва продукції. Джерела даних аналізу витрат виробництва продукції.

8.2. Аналіз загальної суми витрат на виробництво продукції.

Методика аналізу групування витрат за економічними елементами. Основні фактори впливу на загальну суму витрат.

8.3. Аналіз прямих матеріальних витрат.

Сутність аналізу прямих матеріальних витрат. Фактори та оцінювання їх впливу на рівень прямих матеріальних витрат.

8.4. Аналіз комплексних статей витрат.

Основні завдання аналізу комплексних статей витрат. Етапи та методика проведення аналізу комплексних статей витрат.

8.5. Аналіз витрат на гривню виробленої продукції.

Витрати на гривню виробленої продукції як показник ефективності використання ресурсів. Факторна модель питомих витрат. Виявлення резервів зниження собівартості продукції.

Змістовий модуль 3

Фінансовий аналіз

Тема 9. Аналіз фінансових результатів

9.1. Завдання аналізу фінансових результатів.

Фінансові результати підприємства. Основні завдання аналізу фінансових результатів. Джерела аналітичної інформації аналізу.

9.2. Аналіз складу і динаміки балансового прибутку.

Форма 2 "Звіт про фінансові результати" та мета її складання. Методи регулювання прибутку суб'єктом господарювання. Методика аналізу рівня і динаміки показників фінансових результатів діяльності підприємства.

9.3. Аналіз фінансових результатів реалізації продукції.

Фактори впливу на валовий прибуток підприємства та напрям їх дії. Методика факторного аналізу валового прибутку підприємства. Резерви росту валового прибутку. Методика факторного аналізу чистого прибутку.

9.4. Аналіз рентабельності підприємства.

Система показників рентабельності. Порядок їх розрахунку та аналізу. Методика факторного аналізу рентабельності. Аналіз рентабельності сукупного та власного капіталу. Аналіз рентабельності нематеріальних активів.

9.5. Методика визначення резервів збільшення прибутку і рентабельності.

Основні джерела резервів росту прибутку і рентабельності. Методика їх розрахунку.

Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства

10.1. Сутність, значення і завдання аналізу фінансового стану підприємства.

Характеристика фінансового стану підприємства. Мета аналізу фінансового стану та основні завдання. Основні методи, що використовуються для аналізу фінансового стану. Інформаційна база аналізу.

10.2. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства.

Сутність експрес-аналізу фінансового стану. Основні етапи експрес-аналізу фінансового стану та методика кожної послідовності.

10.3. Аналіз змін у складі та структурі активів балансу.

Завдання аналізу активів та пасивів підприємства. Склад і структура бухгалтерського балансу. Вкладення коштів у активи підприємства. Методика аналізу наявності, складу і структури активів підприємства. Методика аналізу складу, наявності та структури довгострокових і нематеріальних активів підприємства. Методика аналізу наявності, складу і структури обігових коштів. Методика аналізу складу і структури дебіторської заборгованості. Оцінювання власних і позикових джерел коштів підприємства. Методика аналізу джерел довгострокових і нематеріальних активів. Методика аналізу відповідності довгострокових і нематеріальних активів джерелами їх покриття. Методика аналізу джерел обігових коштів. Методика аналізу складу і структури поточної кредиторської заборгованості.

10.4. Аналіз фінансової стійкості підприємства.

Ознаки стійкості фінансового стану підприємства. Абсолютні показники фінансової стійкості. Методика визначення типів фінансової стійкості підприємства. Методика аналізу фінансової стійкості підприємства. Фінансові коефіцієнти. Методика розрахунку та аналізу відносних коефіцієнтів фінансової стійкості.

10.5. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.

Поняття ліквідності балансу. Групи ліквідності активів та пасивів. Методика аналізу ліквідності балансу. Умови абсолютної ліквідності. Коефіцієнти ліквідності, методика їх розрахунку та аналізу. Поняття платоспроможності підприємства та її основні ознаки. Коефіцієнти платоспроможності, методика їх розрахунку та аналізу.

10.6. Аналіз формування і використання оборотного капіталу.

Сутність оборотного капіталу та джерела його формування. Види оборотного капіталу. Зовнішні та внутрішні фактори впливу оборотного капіталу. Показники оцінювання оборотності оборотного капіталу, методика їх розрахунку та аналізу. Шляхи прискорення оборотності оборотного капіталу. Аналіз джерел формування обігових коштів. Аналіз ефективності залучення позикового капіталу. Показники ділової активності.

10.7. Аналіз грошових потоків.

Сутність грошових потоків підприємства та їх класифікація. Мета аналізу грошових потоків підприємства. Послідовність проведення аналізу. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємства. Коефіцієнтний аналіз. Оцінювання ефективності використання коштів.

10.8. Оцінювання потенційного банкрутства підприємства.

Поняття потенційного банкрутства підприємства. Методика оцінювання ступеня ймовірності банкрутства за z-моделлю Альтмана. Показники оцінювання оптимальної структури балансу. Інтегральні моделі оцінювання ймовірності банкрутства. Внутрішні причини банкрутства. Санація підприємства.

10.9. Комплексне рейтингове оцінювання підприємств.

Етапи комплексного рейтингового оцінювання підприємства. Методика комплексного порівняльного оцінювання фінансового стану, рентабельності та ділової активності підприємства. Система вихідних показників для рейтингового оцінювання. Алгоритм порівняльного рейтингового оцінювання фінансового стану, рентабельності та ділової активності підприємства.

4. Структура навчальної дисципліни

На початку вивчення навчальної дисципліни студенти повинні бути ознайомлені із робочою програмою навчальної дисципліни, технологічною картою, видами контролю сформованості компетентностей та методикою оцінювання результатів навчання.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з трьох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма						заочна форма				
	усього	у тому числі					у тому числі				
		аудиторна робота			самостійна робота		усього	аудиторна робота		самостійна робота	
		лекційні	практичні	лабораторні	виконання ІНДЗ	підготовка до занять		лекційні	практичні	виконання ІНДЗ	підготовка до занять
3		4	5	6	7	8		9	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Змістовий модуль 1											
Теоретичні основи економічного аналізу											
<i>Тема 1. Зміст і значення економічного аналізу</i>	6	2	2	-	-	2	6	1	1	-	4
<i>Тема 2. Методи і прийоми економічного аналізу</i>	22	4	4	6	-	8	12	1	1	-	10
<i>Тема 3. Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу</i>	8	2	2	-	-	4	6	1	1	-	4
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8	6	0	14	24	3	3	0	18
Змістовий модуль 2											
Техніко-економічний аналіз											
<i>Тема 4. Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції</i>	15	4	4	-	4	3	14	1	1	6	6
<i>Тема 5. Основні засоби: аналіз і використання</i>	15	4	4	-	4	3	13	1	1	6	5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
<i>Тема 6.</i> Аналіз трудових ресурсів підприємства	15	4	4	-	4	3	13	1	1	6	5
<i>Тема 7.</i> Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	10	2	2	-	4	2	13	1	1	6	5
<i>Тема 8.</i> Аналіз витрат на виробництво продукції	11	2	2	-	4	3	13	1	1	6	5
Разом за змістовим модулем 2	66	16	16	0	20	14	66	5	5	30	26
Змістовий модуль 3 Фінансовий аналіз											
<i>Тема 9.</i> Аналіз фінансових результатів	22	4	4	-	8	4	28	2	2	14	10
<i>Тема 10.</i> Аналіз фінансового стану підприємства	26	6	6	-	12	4	32	2	2	16	12
Разом за змістовим модулем 3	48	10	10	0	20	8	60	4	4	30	22
Усього годин за модулем	150	34	34	6	76		150	12	12	126	

5. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 5.1).

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 1</i> Теоретичні основи економічного аналізу	<i>Завдання 1.</i> Оцінювання діяльності підприємства з використанням традиційних методів економічного аналізу	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 9 – 12; 14 – 17; 22; 27; 29; 30]
	<i>Завдання 2.</i> Діагностика діяльності підприємства з використанням факторного аналізу	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 11 – 17; 22; 27; 30; 32]
	<i>Завдання 3.</i> Прогнозування розвитку діяльності підприємства з використанням методів екстраполяції та експертних оцінок	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 13 – 23; 27; 30; 32]
	<i>Завдання 4.</i> Підготовка короткого аналітичного звіту на основі аналізу діяльності підприємства	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 9; 14; 32]
<i>Змістовий модуль 2</i> Техніко-економічний аналіз	<i>Завдання 5.</i> Аналіз обсягів і структури готової продукції. <i>Завдання 6.</i> Оцінювання виконання договірних зобов'язань і обсягів продажів продукції	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 11; 12; 15 – 17; 22; 34]
	<i>Завдання 7.</i> Аналіз якості продукції. <i>Завдання 8.</i> Оцінювання ритмічності виробництва. <i>Завдання 9.</i> Визначення резервів зростання обсягів виробництва	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [7; 12; 13; 16 – 18; 22; 35]
	<i>Завдання 10.</i> Аналіз показників руху основних засобів. <i>Завдання 11.</i> Аналіз ефективності використання основних засобів	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 11; 12; 15 – 17; 22; 34]

Продовження табл. 5.1

1	2	3	4
	<i>Завдання 12.</i> Факторний аналіз фондівдачі основних засобів. <i>Завдання 13.</i> Визначення резервів підвищення ефективності основних засобів	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 11; 12; 15 – 17; 22; 34]
	<i>Завдання 14.</i> Оцінювання забезпеченості підприємства трудовими ресурсами. <i>Завдання 15.</i> Аналіз використання робочого часу	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 11; 12; 15 – 17; 22; 28; 34]
	<i>Завдання 16.</i> Аналіз продуктивності праці. <i>Завдання 17.</i> Оцінювання формування і використання фонду заробітної плати	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 11; 12; 15 – 17; 22; 28; 34]
	<i>Завдання 18.</i> Оцінювання забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. <i>Завдання 19.</i> Аналіз використання матеріальних ресурсів.	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 11; 12; 15 – 17; 22; 34]
	<i>Завдання 20.</i> Аналіз собівартості продукції. <i>Завдання 21.</i> Визначення резервів зниження собівартості продукції	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 11; 12; 15 – 17; 22; 34]
Змістовий модуль 3 Фінансовий аналіз	<i>Завдання 22.</i> Оцінювання складу і динаміки балансового прибутку. <i>Завдання 23.</i> Аналіз фінансових результатів реалізації продукції	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 7; 12; 13; 19; 21; 23 – 27; 31 – 34]
	<i>Завдання 24.</i> Аналіз рентабельності підприємства. <i>Завдання 25.</i> Визначення резервів збільшення прибутку і рентабельності	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 7; 12; 13; 19; 21; 23 – 27; 31 – 34]
	<i>Завдання 26.</i> Аналіз змін у складі та структурі активів балансу. <i>Завдання 27.</i> Оцінювання фінансової стійкості підприємства	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 7; 12; 13; 19; 21; 23 – 27; 31 – 34]

1	2	3	4
	<i>Завдання 28.</i> Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства. <i>Завдання 29.</i> Аналіз формування і використання оборотного капіталу	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 7; 12; 13; 19; 21; 23 – 27; 31 – 34]
	<i>Завдання 30.</i> Аналіз грошових потоків. <i>Завдання 31.</i> Оцінювання потенційного банкрутства підприємства	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 7; 12; 13; 19; 21; 23 – 27; 31 – 34]
Разом годин за змістовими модулями		34	

5.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи економічного аналізу

Тема 2. Методи і прийоми економічного аналізу

Рівень 1. На основі даних табл. 5.2 визначити показники валової та товарної продукції. Проаналізувати динаміку валової та товарної продукції порівняно з обсягами продаж.

Таблиця 5.2

Показники діяльності підприємства

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1	2	3	4	5	6
Обсяги продаж, тис. грн	50	54	57	53	55
Запаси, тис. грн:					
<i>на початок періоду</i>	25	15	14	20	18
<i>на кінець періоду</i>	15	14	20	18	22
Незавершене виробництво, тис. грн:					
<i>на початок періоду</i>	8	5	5	7	8
<i>на кінець періоду</i>	5	5	7	8	6
Середньооблікова чисельність виробничого персоналу, осіб	37	35	36	38	40

1	2	3	4	5	6
Середня кількість днів, відпрацьованих одним робітником	217,08	221,15	219,72	221,52	224,05
Середня тривалість робочого дня, годин	7,89	7,94	7,9	7,88	7,97

Рівень 2. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання, розрахувати середньорічний виробіток робітників за остання два роки та оцінити вплив факторів на його зміну.

Рівень 3. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання: спрогнозувати обсяги продажу продукції на 2017 рік; визначити обсяги виробництва на 2017 рік за умови обов'язкового запасу готової продукції 10 %; обґрунтувати необхідну чисельність виробничого персоналу за норми середньорічного виробітку одного робітника на рівні 2013 року.

Змістовий модуль 2 Техніко-економічний аналіз

Тема 5. Основні засоби: аналіз і використання

Рівень 1. Проаналізувати склад, структуру та рух основних засобів підприємства на основі даних табл. 5.3.

Таблиця 5.3

Показники діяльності підприємства

Основні засоби підприємства	Вартість, тис. грн					
	Базовий рік			Звітний рік		
	На початок року	Введено (місяць введення)	Виведено (місяць виведення)	На початок року	Введено (місяць введення)	Виведено (місяць виведення)
Будівлі	640	12 (4)	–	629	–	–
Машини й обладнання	480	–	30 (2)	432	105 (10)	74 (8)
Транспортні засоби	110	44 (7)	23 (11)	119	38 (6)	12 (2)
Інструменти, прилади, інвентар	45	–	2 (9)	39	8 (5)	–

Розрахунок показників здійснювати з урахуванням зносу основних засобів: на початок базового періоду – 64 тис. грн, на початок звітного періоду – 77 тис. грн.

Рівень 2. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання та інформації щодо обсягів виробництва: базовий рік – 450 тис. грн, звітний рік – 400 тис. грн, проаналізувати ефективність використання основних засобів підприємства та оцінити вплив факторів на зміну фондівіддачі та фондомісткості.

Рівень 3. Використовуючи вихідні дані попередніх завдань:
обґрунтувати зростання (зниження) фондівіддачі на основі індексної факторної моделі;
визначити граничний показник фондомісткості;
визначити вплив виробничого потенціалу на скорочення обсягів виробництва;
визначити резерви підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

Змістовий модуль 3

Фінансовий аналіз

Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства

Рівень 1. На основі даних балансу (табл. 5.4) проаналізувати зміни у складі та структурі активів.

Таблиця 5.4

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 01.01.2016 р.

Актив	Код рядка	На початок періоду	На кінець періоду
1	2	3	4
1. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	5 656	5 656
первісна вартість	1001	5 656	5 656
накопичена амортизація	1002	–	–
Незавершені капітальні інвестиції	1005	137	137

Продовження табл. 5.4

1	2	3	4
Основні засоби	1010	6 042	5 528
первісна вартість	1011	13 854	13 812
знос	1012	7 812	8 284
Інвестиційна нерухомість	1015	–	–
Довгострокові біологічні активи	1020	–	–
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	–	–
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	–	–
Інші необоротні активи	1090	–	–
Усього за розділом 1	1095	11 832	11 321
2. Оборотні активи			
Запаси	1100	7 574	8 044
Виробничі запаси	1101	802	1331
Незавершене виробництво	1102	1 303	2 941
Готова продукція	1103	5 469	3 770
Товари	1104	–	–
Поточні біологічні активи	1110	–	–
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	113	110
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	–	-20
з бюджетом	1135	5	3
у тому числі з податку на прибуток	1136	–	–
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	6	6
Поточні фінансові інвестиції	1160	–	–
Гроші та їх еквіваленти	1165	–	5
Готівка	1166	–	–
Рахунки в банка	1167	–	5
Витрати майбутніх періодів	1170	–	–
Інші оборотні активи	1190	100	97
Усього за розділом 2	1195	7 798	8 265
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	1200	–	–
Баланс	1300	19 633	19 586
1. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	12 147	12 147
Капітал у дооцінках	1405	–	–
Додатковий капітал	1410	5 094	5 094

1	2	3	4
Резервний капітал	1415	231	271
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	–	–
Неоплачений капітал	1425	–	–
Вилучений капітал	1430	–	–
Усього за розділом 1	1495	17 472	17 512
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	–	–
Довгострокові кредити банків	1510	–	–
Інші довгострокові зобов'язання	1515	–	–
Довгострокові забезпечення	1520	–	–
Цільове фінансування	1525	–	–
Усього за розділом 2	1595	–	–
3. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	–	–
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	–	–
товари, роботи, послуги	1615	1 774	1 771
розрахунками з бюджетом	1620	16	2
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	38	9
розрахунками з оплати праці	1630	77	42
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	83	79
Поточні забезпечення	1660	–	–
Доходи майбутніх періодів	1665	–	–
Інші поточні зобов'язання	1690	173	171
Усього за розділом 3	1695	2 161	2 074
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття			
	1700	–	–
Баланс	1900	19 633	19 586

Рівень 2. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання, визначити тип фінансової стійкості підприємства. Надати оцінку фінансової стійкості на основі фінансових коефіцієнтів (у тому числі відносних коефіцієнтів фінансової стійкості).

Рівень 3. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання та інформації звіту про фінансові результати (табл. 5.5), провести діагностику ймовірності банкрутства за оптимальною структурою балансу, з використанням моделі Альтмана та методики У. Бівера.

Таблиця 5.5

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2016 рік**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період поперед- нього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8 103	6 403
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7 518)	(6 445)
Валовий: прибуток	2090	585	–
збиток	2095	(–)	(42)
Інші операційні доходи	2120	1 496	2 841
Адміністративні витрати	2130	(1 153)	(951)
Витрати на збут	2150	(592)	(762)
Інші операційні витрати	2180	(307)	(993)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	29	93
збиток	2195	(–)	(–)
Дохід від участі в капіталі	2200	–	2
Інші фінансові доходи	2220	–	–
Інші доходи	2240	11	5
Фінансові витрати	2250	(–)	(25)
Втрати від участі в капіталі	2255	(–)	(–)
Інші витрати	2270	(–)	(38)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	40	37
збиток	2295	(–)	(–)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	–	–

1	2	3	4
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	–	–
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	40	37
збиток	2355	(–)	(–)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	–	–
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	–	–
Накопичені курсові різниці	2410	–	–
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	–	–
Інший сукупний дохід	2445	–	–
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	–	–
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	–	–
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	–	–
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	40	37

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Матеріальні затрати	2500	5 588	4 983
Витрати на оплату праці	2505	1 802	1 651
Відрахування на соціальні заходи	2510	658	601
Амортизація	2515	472	547
Інші операційні витрати	2520	307	55
Разом	2550	8 827	7 837

6. Теми лабораторних занять

Лабораторне заняття – це форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача особисто проводить імітаційні експерименти чи дослідження з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни. У ході лабораторних робіт студент набуває професійних компетенцій та практичних навичок роботи з комп'ютерним обладнанням відповідними програмними продуктами. За результатами виконання завдання на лабораторному занятті студенти оформляють індивідуальні звіти про його виконання та захищають ці звіти перед викладачем (табл. 6.1).

Перелік тем лабораторних занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1 Теоретичні основи економічного аналізу			
<i>Тема 2. Методи і прийоми економічного аналізу</i>	<i>Лабораторна робота 1.</i> Аналіз великих обсягів інформації у програмному забезпеченні Microsoft Excel	2	Додаткова: [5; 8; 27; 31]
<i>Тема 2. Методи і прийоми економічного аналізу</i>	<i>Лабораторна робота 2.</i> Методи кореляційного та регресійного аналізу в програмному забезпеченні Microsoft Excel	2	Додаткова: [5; 8; 27; 31]
	<i>Лабораторна робота 3.</i> Прогнозування розвитку рядів динаміки у програмному забезпеченні Microsoft Excel	2	Додаткова: [5; 8; 27; 31]

6.1. Приклади типових лабораторних робіт

Лабораторна робота 1 Аналіз великих обсягів інформації у програмному забезпеченні *Microsoft Excel*

Для виконання лабораторної роботи надаються дані в електронному вигляді за показниками виробництва та реалізації продукції підприємства за 2016 рік (файл *Microsoft Excel* на 5 746 позицій інформації додається).

Загальна інформація: підприємство виготовляє декілька видів продукції з умовним кодуванням: КН-80.1; КП-80.8; ПР-100.5 та інші. У виробництві задіяні три основні цехи, кожен з яких спеціалізується на окремих видах продукції. Усі види виготовленої продукції щомісячно реалізуються в обсязі виробництва. Для основних робітників діє відрядна система оплати праці, тому наведені дані за виготовленням продукції подані за кожним робітником окремо за кожен їхній робочий день.

Рівень 1. На основі поданих в електронному файлі даних, розрахувати загальний прибуток за кожною окремою позицією. Результати розрахунку подати у вигляді електронної табл. 6.2:

Таблиця 6.2

**Результати розрахунку загального прибутку
за кожною окремою позицією даних**

Дата виробництва	Місяць	Код продукції	Кількість, од.	Виконавець, П. І. Б.	Цех, №	Прибуток на одиницю, грн	Загальний прибуток, грн

Вимоги до виконання: перші п'ять стовпців електронної таблиці будуть заповненні вихідними даними. Необхідно додати нові позиції: "Цех", "Прибуток на одиницю" та "Загальний прибуток" та здійснити прив'язку даних для позицій "Цех" та "Прибуток на одиницю" з листа "ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ". Позицію "Загальний прибуток" необхідно розрахувати. Обов'язково встановити для позицій "Прибуток на одиницю" та "Загальний прибуток" формат клітинки "грошовий" з двома десятковими знаками без позначень. Створити стиль таблиці.

Рівень 2. Створити аналітичну табл. 6.3, яка відобразить прибуток за кожним видом продукції за місяцями. Визначити найкращі та найгірші показники.

Таблиця 6.3

**Результати розрахунку загального прибутку
за кожним видом продукції за місяцями**

Місяць	Загальний прибуток за кожним видом продукції, грн						
	КН-80.1	КП-80.8	ПР-100.5	СТ-80	МК-16.2	ЧК-2.20	ПР-100.1

Вимоги до виконання: необхідно створити табл. 6.3 на новому листі та здійснити прив'язку необхідних даних з табл. 6.2. Не забувати про формат клітинки "грошовий" з двома десятковими знаками без позначень.

Використовуючи кольорові шкали умовного форматування "підсвітити" прибуток за місяцями для визначення найкращих та найгірших показників.

Створити аналітичну табл. 6.4, яка відобразить прибуток за кожним цехом та взагалі за підприємством за місяцями. На основі табл. 6.4 побудувати кругову діаграму з питомою вагою кожного цеху у формуванні місячного прибутку підприємства.

Таблиця 6.4

Результати розрахунку загального прибутку за кожним цехом за місяцями

Місяць	Загальний прибуток за кожним цехом, грн			
	Цех 1	Цех 2	Цех 3	УСЬОГО

Вимоги до виконання: необхідно створити табл. 6.4 на новому листі та здійснити прив'язку необхідних даних з табл. 6.2. Позицію "УСЬОГО" необхідно розрахувати. За результатами табл. 6.4 побудувати кругову діаграму з питомою вагою кожного цеху у формуванні річного прибутку підприємства.

Рівень 3. Створити аналітичну табл. 6.5, яка відобразить показники виробництва продукції робітниками цехів за рік.

Таблиця 6.5

Результати розрахунку загального прибутку за кожним робітником за місяцями

Виконавець, П. І. Б.	Загальний прибуток за кожний місяць, грн												Середньорічний прибуток, грн	
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12		

Вимоги до виконання: створити табл. 6.5 на новому листі, заповнити прізвища виконавців з табл. 6.2 та здійснити прив'язку необхідних даних. Використовуючи кольорові шкали умовного форматування визначити

трьох найкращих працівників за середньорічним прибутком ("підсвітити" увесь рядок з найкращим виконавцем).

За результатами аналітичних розрахунків необхідно скласти короткий звіт у текстовому редакторі *Microsoft Word*.

Вимоги до змісту:

1. Назва звіту: Короткий аналітичний звіт щодо діяльності підприємства за ____ 2016 р.

2. У звіті повинна бути подана інформація про: прибутки, отримані підприємством за відповідний місяць, у тому числі за окремими видами продукції; питому вагу окремих цехів у формуванні місячного прибутку підприємства (обов'язкове графічне представлення); найкращих працівників відповідного цеху.

3. Інформація про автора звіту: студент(ка) __ курсу групи № __
Прізвище І. Б.

4. Дата звіту.

Основні вимоги до оформлення звіту:

1. Поля: по 2 см.

2. Шрифт "Times New Roman" для назви – 14 кегль, жирний шрифт; для іншого тексту – 14 кегль, звичайний шрифт; для тексту таблиць – 10 кегль, звичайний шрифт.

3. Текст друкується через 1 інтервал і вирівнюється по ширині сторінки.

4. Абзацний відступ від основного тексту – 1,25 см.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 51 % (76 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення

дисципліни (180 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, лабораторних занять; підготовку доповіді та презентацій; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму).

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведено в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи економічного аналізу				
<i>Тема 1.</i> Зміст і значення економічного аналізу	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка доповіді щодо законів розвитку та функціонування економічних систем	2	Презентація результатів	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [11; 15 – 19; 23; 27; 30; 36]

1	2	3	4	5
<i>Тема 2.</i> Методи і прийоми економічного аналізу	Вивчення лекційного матеріалу. Вирішення практичних завдань щодо оцінювання, діагностики та прогнозування діяльності підприємства. Виконання лабораторних робіт щодо аналізу даних у програмному забезпеченні	8	Експрес-опитування. Захист лабораторних робіт	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 10; 12; 14; 20; 21; 25 – 28; 31; 34]
<i>Тема 3.</i> Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до контрольної роботи за темами 1–3. Підготовка структурованого аналітичного звіту за результатами вирішення практичних завдань, у тому числі в програмному забезпеченні	4	Письмова контрольна робота за темами 1–3. Захист аналітичного звіту	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 10; 12; 14; 20; 21; 25 – 28; 31; 34]
Усього за змістовим модулем 1		14		
Змістовий модуль 2. Техніко-економічний аналіз				
<i>Тема 4.</i> Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу обсягів виробництва та реалізації продукції	7	Експрес-опитування	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 7; 11; 12; 15; 17; 19; 23; 35; 36]
<i>Тема 5.</i> Основні засоби: аналіз і використання	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до тестування за темами 4–5. Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу ефективності використання основних засобів підприємства	7	Поточне тестування за темами 4–5	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 7; 11; 12; 15; 17; 19; 23; 35; 36]
<i>Тема 6.</i> Аналіз трудових ресурсів підприємства	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу трудових ресурсів підприємства. Підготовка проміжного аналітичного звіту за результатами аналізу (теми 4–6)	7	Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 7; 11; 12; 15; 17; 19; 23; 35; 36]
<i>Тема 7.</i> Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	6	Експрес-опитування	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 7; 11; 12; 15; 17; 19; 23; 35; 36]

1	2	3	4	5
<i>Тема 8.</i> Аналіз витрат на виробництво продукції	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до колоквіуму. Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу собівартості продукції. Підготовка проміжного аналітичного звіту за результатами аналізу	7	Колоквіум за змістовими модулями 1, 2. Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6; 7; 11; 12; 15; 17; 19; 23; 35; 36]
Усього за змістовим модулем 2		34		
Змістовий модуль 3. Фінансовий аналіз				
<i>Тема 9.</i> Аналіз фінансових результатів	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до тестування за темою 9. Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу фінансових результатів. Підготовка проміжного аналітичного звіту за результатами аналізу	14	Поточне тестування за темою 9. Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 10; 13; 18 – 23; 25; 26; 28; 32; 34; 35]
<i>Тема 10.</i> Аналіз фінансового стану підприємства	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до колоквіуму. Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу фінансового стану підприємства. Підготовка підсумкового аналітичного звіту за результатами аналізу	14	Колоквіум за змістовим модулем 3. Презентація результатів виконання індивідуального завдання	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 10; 13; 18 – 23; 25; 26; 28; 32; 34; 35]
Усього за змістовим модулем 2		28		
Усього		76		

7.1. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) студента є видом самостійної роботи студента, що виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. ІНДЗ передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з навчальної дисципліни, розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами, вміння презентувати результати роботи.

ІНДЗ передбачає виконання розрахунково-аналітичних завдань, підготовку аналітичного звіту та презентації. У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здатність до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити.

Тема ІНДЗ: "Аналіз і оцінювання діяльності підприємства".

Мета ІНДЗ – формування практичних навичок економічного аналізу діяльності підприємства та вміння їх застосовувати в процесі вирішення поставленого завдання.

Об'єктом ІНДЗ є процеси фінансово-господарської діяльності підприємства.

Предмет ІНДЗ – сукупність теоретико-методичних підходів до оцінювання, діагностики та прогнозування господарської діяльності підприємства.

ІНДЗ виконується студентом самостійно за консультування з викладачем протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна. Студент має надати ІНДЗ для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Бали за виконання ІНДЗ враховуються під час виставлення загальної оцінки з дисципліни.

Результатом виконання ІНДЗ є аналітичний звіт щодо комплексного оцінювання та діагностики діяльності підприємства за відповідний період часу. Звіт готується на основі результатів аналізу окремих складових фінансово-господарської діяльності підприємства відповідно до тем навчальної дисципліни.

Обсяг аналітичного звіту повинен становити у друкованому варіанті 15–20 сторінок.

Вимоги до оформлення. Формат аркуша – А4. Поля: ліве – 30 мм; праве, верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт Arial, розмір шрифту для основного тексту – кг. 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Не дозволяються виділення в тексті курсивом та підкреслення.

Основні вимоги змісту аналітичного звіту:

текст висновків повинен бути коротким, тобто найважливіші моменти та результати аналітичного дослідження викладаються стисло й чітко;

підводиться загальний підсумок дослідження за темою аналітичного звіту;

висновки повинні характеризувати розглянутий період або явище та мати логічний зв'язок з основним текстом аналітичного звіту;

неприпустимими є висновки, необґрунтовані основним текстом аналітичного звіту;

бажано не допускати прямих повторень з основної частини аналітичного звіту;

в обов'язковому порядку висновки повинні містити або загальні прогнозні оцінки (наприклад, у формі варіантів розвитку подій), або рекомендації щодо вирішення проблеми, яка розглядається в аналітичному звіті.

Структура аналітичного звіту:

Заголовок (тема аналітичного звіту).

Анотація. В анотації коротко викладається суть змісту документа, причини і обставини його появи, цілі і завдання об'єкта, методи дослідження, обґрунтування і отримані результати. Кожен з цих параметрів починається з абзацу. В анотації вказуються використовувані джерела інформації. Розмір анотації не повинен перевищувати 2/3 сторінки формату А4.

Зміст. Містить найменування всіх структурних частин документа із зазначенням номерів сторінок, на яких розміщується початок кожної частини.

Вступ. Містить кілька складових частин, які не виділяються підзаголовками, але присутні в обов'язковому порядку, а також постановку проблеми (тобто її призначення, характеристику основних методологічних принципів у процесі її вивчення, чітко сформульовану мету, причини і підстави дослідження, коло питань, що підлягають розгляду). Пояснюється, яка методика використовувалася під час оброблення інформації.

Основна частина. Викладається аналіз проблеми, варіанти подальшого розвитку ситуації. У логічній послідовності дається виклад досліджуваних питань теми (виділених, здебільшого, в підрозділи) на основі самостійного вивчення джерел і залучення, де це необхідно, дослідницької та іншої літератури. Поетапний аналіз та узагальнення. Висування гіпотез, версій та їх обґрунтування. Складається з розділів і підрозділів.

Висновки. У кінці аналітичного звіту повинні бути обов'язково висновки, прогноз і пропозиції (рекомендації). Визначаються вони на підставі результатів аналізу матеріалів, наведених у розділах, але не повторюють їх, а узагальнюють.

Додатки (за необхідності).

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Зміст і значення економічного аналізу

1. Поясніть поняття "аналіз" і "синтез".
2. Що лежить в основі класифікації видів економічного аналізу?
3. На які види поділяється економічний аналіз?
4. Що є предметом вивчення в економічному аналізі?
5. Що є метою економічного аналізу?
6. Яка логіка підготовки інформації для прийняття управлінських рішень?
7. Які відмінні риси управлінського і фінансового аналізу?
8. Чому у процесі вивчення економічного аналізу необхідно враховувати закони розвитку і функціонування систем?
9. Які науки складають науково-теоретичне, інформаційне та методичне забезпечення економічного аналізу?
10. Що лежить в основі періодизації методології розвитку економічного аналізу?
11. Охарактеризуйте етапи розвитку економічного аналізу.
12. Охарактеризуйте напрями розвитку економічного аналізу.
13. На основі яких ідей можливий розвиток економічного аналізу в подальшому?

Тема 2. Методи і прийоми економічного аналізу

1. Назвіть основні напрями економічного аналізу.
2. Назвіть переваги і недоліки натуральних, економічних, техніко-економічних та статистичних показників.
3. Якими принципами необхідно керуватися під час побудови систем показників?
4. Розкрийте сутність принципів системи показників.
5. Що таке метод аналізу господарської діяльності?
6. Які ви знаєте прийоми аналізу господарської діяльності?

7. З чого складається сутність оцінювання в економічному аналізі?
8. Які особливості прийому діагностики в економічному аналізі?
9. У чому полягає сутність детермінованого факторного аналізу?
10. Які види методів прогнозування доцільно використовувати в економічному аналізі?

Тема 3. Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу

1. Що слугує інформаційною базою для проведення аналізу господарської діяльності?
2. Що таке облікова інформація?
3. Назвіть позаоблікові джерела інформації.
4. Якими нормативними актами регулюється складання та подання фінансової звітності?
5. Які основні вимоги пред'являються до фінансової звітності?
6. Як організується аналітична робота на підприємстві?
7. Які основні вимоги до складання аналітичного звіту?
8. Якою є типова структура аналітичного звіту?
9. Чим характеризується комплексний економічний аналіз?
10. Яка роль економічного аналізу в обґрунтуванні бізнес-плану?

Тема 4. Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції

1. Назвіть мету аналізу обсягів виробництва і продажів продукції.
2. Які основні завдання аналізу обсягів виробництва і реалізації продукції?
3. Якими показниками характеризується обсяг виробництва промислової продукції?
4. Для яких обсягів виробництва і реалізації продукції досліджуються тимчасові ряди?
5. У чому полягає відмінність асортименту від номенклатури виробів?
6. Які показники використовуються для аналізу динаміки обсягу готової і реалізованої продукції?
7. За якими напрямками проводиться аналіз виконання виробничої програми за асортиментом?
8. Назвіть методи оцінювання ступеня виконання плану за асортиментом.
9. Для яких цілей проводиться аналіз структури випуску продукції?

10. На які економічні показники виробництва продукції впливає зміна структури виробництва продукції?
11. Назвіть спосіб оцінювання факторів зміни обсягу реалізації.
12. Яким чином розраховується виконання договірних зобов'язань за поставками продукції?
13. Дайте визначення технічного рівня продукції.
14. Яким чином проводиться оцінювання технічного рівня продукції?
15. Дайте визначення якості продукції.
16. Яким чином проводиться оцінювання якості продукції?
17. Назвіть види показників та напрями аналізу якості продукції.
18. У чому полягає сутність оцінювання якості продукції за сортами?
19. Назвіть причини зниження якості продукції.
20. Яким чином проводиться розрахунок впливу якості продукції на вартісні показники роботи підприємства?
21. Дайте визначення резервів зростання обсягу виробництва.
22. Розкажіть про методи кількісного оцінювання резервів зростання випуску і продажів продукції.
23. За якими напрямками проводиться аналіз внутрішньовиробничих резервів зростання обсягу виробництва?

Тема 5. Основні засоби: аналіз і використання

1. Назвіть основні напрями аналізу основних засобів.
2. Які показники характеризують рух основних засобів підприємства?
3. Які показники характеризують технічний стан основних засобів організації?
4. Які показники характеризують використання робочого часу для основних засобів організації?
5. Які показники характеризують ефективність використання основних засобів організації?
6. Які прийоми і способи застосовуються під час аналізу основних засобів?
7. Яким чином проводиться оцінювання основних засобів у порівняннях цінах?
8. Який економічний сенс мають розрахунок і аналіз фондівддачі основних засобів?
9. Який економічний сенс має аналіз фондомісткості основних засобів?

10. Охарактеризуйте основні фактори зростання фондівддачі основних засобів. Які з них мають пріоритетне значення?
11. Опишіть факторні моделі фондівддачі.
12. Назвіть фактори, що характеризують екстенсивне та інтенсивне завантаження основних засобів.
13. Що характеризує показник інтегрального завантаження основних засобів?
14. Назвіть особливості розрахунків відносної і абсолютної економії основних засобів.

Тема 6. Аналіз трудових ресурсів підприємства

1. За якими напрямками проводиться аналіз трудових ресурсів підприємства?
2. Яке значення має аналіз забезпеченості трудовими ресурсами?
3. Назвіть показники оцінювання забезпеченості організації трудовими ресурсами.
4. Як проводиться оцінювання відповідності кваліфікації працівників складності виконуваних робіт?
5. Що показує тарифний коефіцієнт?
6. На основі яких показників проводиться оцінювання руху трудових ресурсів?
7. Який вплив робить використання робочого часу на інтенсифікацію процесу виробництва?
8. Що таке баланс робочого часу?
9. Які витрати робочого часу відносяться до непродуктивних?
10. У якій послідовності проводиться аналіз використання робочого часу?
11. Назвіть основні показники використання робочого часу.
12. Дайте визначення продуктивності праці.
13. Назвіть кількісні та якісні показники, що характеризують продуктивність праці.
14. Які фактори впливають на продуктивність праці?
15. Яким чином визначається планове зростання продуктивності праці?
16. Який взаємозв'язок зростання продуктивності праці та економії трудових ресурсів?
17. Яким чином аналізується середньогодинний виробіток одного робітника?

18. Як визначаються відносна й абсолютна економія або перевитрата робочої сили?
19. Назвіть системи, форми оплати і стимулювання праці.
20. Які нормативні документи необхідні для організації оплати праці?
21. Назвіть складові фонду оплати праці.
22. Перелічіть фактори, що впливають на фонд оплати праці.
23. Складіть модель фонду оплати праці.
24. Яким чином продуктивність праці впливає на фонд оплати праці робітників-відрядників?
25. Яким чином продуктивність праці впливає на фонд оплати праці працівників, зайнятих на погодинній системі та видах оплати праці?
26. Як проводиться аналіз співвідношення між темпами зміни продуктивності праці та її оплати?
27. Яким має бути співвідношення між темпами зміни продуктивності праці та її оплати?

Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

1. Які витрати відносяться до прямих матеріальних витрат?
2. Назвіть нормативний документ, який регулює склад матеріальних витрат.
3. Назвіть складові вартості товарно-матеріальних цінностей.
4. Чому раціональному використанню матеріальних ресурсів приділяється підвищена увага?
5. Назвіть основні етапи (завдання) аналізу матеріальних ресурсів.
6. Який показник дає об'єктивну оцінку використання матеріальних ресурсів?
7. Яким чином визначається економія чи перевитрата матеріальних ресурсів?
8. Яким чином формується факторна модель оцінювання зміни матеріальних витрат?
9. Де використовуються результати аналізу використання матеріальних витрат?
10. Назвіть завдання аналізу забезпеченості матеріальними ресурсами.
11. Як проводиться оцінювання втрат продукції у результаті недопоставки ресурсів?

12. Як проводиться оцінювання втрат продукції у результаті поганої якості?
13. Як проводиться оцінювання втрат продукції у результаті зміни цін на ресурси?
14. Як проводиться оцінювання втрат продукції у результаті простоїв через порушення графіка поставки?
15. Де використовуються результати аналізу матеріальних ресурсів?

Тема 8. Аналіз витрат на виробництво продукції

1. Дайте визначення собівартості продукції.
2. Чому аналізу собівартості продукції повинна приділятися підвищена увага?
3. У чому полягає різниця класифікації витрат за економічними елементами і за калькуляційними статтями витрат?
4. Які нормативні документи регулюють класифікацію витрат за економічними елементами?
5. Наведіть приклади прямих і непрямих витрат собівартості продукції.
6. Що покладено в основу класифікації видатків організації на змінні та постійні?
7. Що покладено в основу класифікації видатків організації на комплексні та одноелементні?
8. Яким чином класифікуються виробничі витрати?
9. Які витрати відносяться до непродуктивних?
10. Назвіть основні напрями аналізу собівартості продукції.
11. Назвіть завдання горизонтального та вертикального аналізу собівартості.
12. Перерахуйте завдання факторного аналізу собівартості.
13. Відкрийте модель собівартості продукції і назвіть способи її вирішення.
14. Опишіть алгоритм розрахунків під час факторного аналізу рівня витрат на одну гривню продукції.
15. Яким чином проводиться оцінювання впливу обсягу випуску на собівартість продукції?
16. Яким чином проводиться оцінювання резервів зниження собівартості продукції?
17. На якій стадії життєвого циклу виробів особливо важливо проведення аналізу собівартості продукції?

Тема 9. Аналіз фінансових результатів

1. Які узагальнювальні показники використовуються для оцінювання фінансових результатів діяльності підприємства?
2. Яка мета підсумкового аналізу прибутку?
3. Розкрийте мету і завдання перспективного аналізу прибутку.
4. Перерахуйте етапи аналізу фінансових результатів.
5. Яке значення має аналіз складу прибутку в динаміці?
6. Назвіть різницю між термінами "доходи" і "виручка".
7. Які види (показників) прибутку виділяють в організації?
8. Які фактори впливають на зміну прибутку на одиницю продукції?
9. У якій послідовності проводиться аналіз прибутку від продажів?
10. Як проводиться розрахунок впливу обсягу випуску продукції на прибуток від реалізації?
11. Як проводиться розрахунок впливу структури продукції на прибуток від продажів?
12. Як проводиться розрахунок впливу собівартості продукції на прибуток від продажів?
13. На яких принципах будується аналіз прибутку в системі "Директ-Костинг"?
14. Які прийоми і способи застосовуються під час аналізу формування прибутку?
15. Що характеризує маржинальний дохід?
16. Як визначається маржинальний дохід організації?
17. У чому виражається ефект операційного важеля?
18. Що характеризує точка беззбитковості?
19. Як змінюється динаміка витрат на виробництво і продаж продукції з ростом обсягу випуску продукції?
20. Як визначається запас фінансової міцності організації?
21. Дайте пояснення, що відбувається із запасом фінансової міцності у разі зростання умовно-постійних інших витрат?

Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства

1. Дайте визначення і характеристику фінансового стану підприємства.
2. Назвіть основні напрями фінансового аналізу.
3. Які завдання вирішуються під час аналізу фінансового стану підприємства?

4. Які джерела інформації використовуються під час аналізу фінансового стану організації?
5. Дайте визначення ліквідності.
6. Як групуються активи балансу за ступенем ліквідності?
7. Які активи впливають на фінансовий стан підприємства? Обґрунтуйте свою відповідь.
8. Які показники характеризують ліквідність?
9. Які показники використовуються під час оцінювання кредитоспроможності поряд з ліквідністю?
10. Назвіть нормативне значення показника, що характеризує поточну платоспроможність підприємства.
11. Які офіційні методики застосовуються для оцінювання і діагностики фінансового стану підприємства?
12. Які показники рентабельності використовуються для визначення фінансового стану підприємства?
13. Назвіть основні підходи до прогнозування ймовірності банкрутства, що використовуються за кордоном.
14. Які показники використовуються для оцінювання фінансової стійкості підприємства?
15. Назвіть типи фінансової стійкості підприємства.
16. Які умови повинні виконуватися для забезпечення фінансової стійкості?
17. У чому сутність ресурсного підходу до оцінювання фінансової стійкості підприємства?
18. Назвіть шляхи відновлення фінансової стійкості підприємства.
19. У чому полягає завдання складання прогнозної звітності?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни "Економічний аналіз" для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 9.1; 9.2.

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Зміст і значення економічного аналізу	Лекція проблемного характеру з питання "Економічний аналіз в ефективному функціонуванні підприємства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 2.</i> Методи і прийоми економічного аналізу	Міні-лекція з питання "Ефективні методи аналізу господарської діяльності підприємства", банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу	Лекція проблемного характеру з питання "Підготовка інформації для прийняття господарських рішень", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 4.</i> Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції	Міні-лекція з питання "Основні завдання аналізу обсягів виробництва та продаж продукції", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу

1	2
Тема 5. Основні засоби: аналіз і використання	Лекція проблемного характеру з питання "Ефективність використання основних засобів підприємства", банки візуального супроводу
Тема 6. Аналіз трудових ресурсів підприємства	Міні-лекція з питання "Кадри вирішують все", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Лекція проблемного характеру з питання "Шляхи поліпшення забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 8. Аналіз витрат на виробництво продукції	Міні-лекція з питання "Аналіз собівартості", банки візуального супроводу
Тема 9. Аналіз фінансових результатів	Лекція проблемного характеру з питання "Пошук резервів підвищення прибутковості підприємства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	Лекція проблемного характеру з питання "Індикатори фінансового стану підприємства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10–15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх студентів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного студента, так і колективними, тобто виступи двох та більше студентів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. Під час аналізу виробничої ситуації за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони аналізують ситуацію та обґрунтовують висновки, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти висновків робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що спирається на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою

яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання цього методу є розвиток системного мислення студентів, їх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
<i>Тема 1.</i> Зміст і значення економічного аналізу	Тема: "Закони розвитку та функціонування економічних систем як основа методології економічного аналізу"	Семинар-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Методи і прийоми економічного аналізу	<i>Завдання 3.</i> Прогнозування розвитку діяльності підприємства з використанням методів екстropolіяції та експертних оцінок	Робота в малих групах, мозкові атаки, комп'ютерна симуляція, метод сценаріїв, презентації
<i>Тема 3.</i> Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу	<i>Завдання 4.</i> Підготовка короткого аналітичного звіту на основі аналізу діяльності підприємства	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 4.</i> Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції	<i>Завдання 9.</i> Визначення резервів зростання обсягів виробництва	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 5.</i> Основні засоби: аналіз і використання	<i>Завдання 13.</i> Визначення резервів підвищення ефективності основних засобів	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, метод сценаріїв, презентації
<i>Тема 6.</i> Аналіз трудових ресурсів підприємства	<i>Завдання 16.</i> Аналіз продуктивності праці.	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації
<i>Тема 8.</i> Аналіз витрат на виробництво продукції	<i>Завдання 21.</i> Визначення резервів зниження собівартості продукції	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, метод сценаріїв, презентації

1	2	3
Тема 9. Аналіз фінансових результатів	Завдання 24. Аналіз рентабельності підприємства	Робота в малих групах, мозкові атаки
Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	Завдання 31. Оцінювання потенційного банкрутства підприємства	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі диференційованого заліку на останньому практичному занятті.

Поточний контроль з цієї навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна участь у виконанні практичних завдань;
- захист лабораторних робіт;
- захист аналітичного звіту;
- доповідь з презентацією матеріалу;
- захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;
- поточне тестування за темами;
- письмова контрольна робота;
- експрес-опитування.

Модульний контроль з цієї навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі диференційованого заліку. **Диференційований залік** – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу з певної дисципліни та на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних, лабораторних заняттях та самостійної роботи.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час практичних і лабораторних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. Під час оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здавання виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 2 рази за семестр. Тест містить запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 1 раз за семестр та містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем першого змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання доповіді є:

здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

презентація матеріалу.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється у формі диференційованого заліку – підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум 100 балів), визначається як сума (проста) балів за результати успішності студента під час поточного контролю, включаючи колоквиуми.

Бали, отримані за колоквиум, додаються до балів за поточну успішність. Диференційований залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру. Сумарний результат у балах складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів, студент обов'язково

складає залік після закінчення екзаменаційної сесії у визначений деканом термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів, декан призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно. Повторне вивчення навчальної дисципліни може здійснюватися, як в університеті (разом зі студентами заочної форми навчання, дистанційно, отримуючи консультативну допомогу викладачів кафедри), так і в іншому вищому закладі освіти. Декан готує проект наказу про повторне вивчення студентом навчальної дисципліни, встановлює терміни ліквідації академічної заборгованості, залишаючи у контингенті студентів факультету. Академічна заборгованість обов'язково ліквідується до початку навчального року. Якщо студент не ліквідував академічну заборгованість, він не включається до переводного наказу та відраховується з університету.

Зразок завдань на колоквіум

Тестові завдання:

1. За ручних процесів доцільно розглянути вплив таких факторів на обсяг випуску продукції в натуральному виразі:

- а) кількості обладнання, його продуктивності та фонду робочого часу;
- б) кількості робітників та їх продуктивності праці;
- в) фондівддачі та середньої вартості основних виробничих фондів.

2. Якщо аналізується обсяг виробництва у вартісному виразі, що містить продукцію різної номенклатури, доцільно використовувати моделі, що дозволяють оцінити вплив таких факторів 1-го порядку:

- а) обсяг виробництва в натуральному виразі; ціна на продукцію;
- б) обсяг виробництва в натуральному виразі, структура продукції, ціна на продукцію;

в) обсяг виробництва в натуральному виразі, ціна на продукцію, витрати на виробництво одиниці продукції;

г) обсяг виробництва в натуральному виразі, ціна на продукцію, витрати і прибуток у розрахунку на одиницю продукції.

3. Ступінь виконання плану з номенклатури визначається:

а) відношенням фактичного обсягу продукції за кількістю фактично одержаних номенклатурних позицій до планового обсягу виробництва за кількістю планових номенклатурних позицій;

б) відношенням кількості фактично виконаних та перевиконаних номенклатурних позицій плану до запланованої кількості номенклатурних позицій;

в) відношенням кількості фактично виконаних і перевиконаних номенклатурних позицій плану та номенклатурних позицій, не передбачених планом, до запланованої кількості номенклатурних позицій;

г) відношенням планового обсягу продукції, перерахованого на кількість фактично одержаних номенклатурних позицій, до планового обсягу продукції.

4. Оцінювання виконання плану з асортименту може проводитися за допомогою таких методів:

а) найменшого відсотка, середнього відсотка;

б) найбільшого відсотка, середнього відсотка;

в) найменшого відсотка, середнього відсотка; за питомою вагою у загальному переліку найменувань виробів, за якими виконаний план випуску продукції;

г) найбільшого відсотка; середнього відсотка; за питомою вагою у загальному переліку найменувань виробів, за якими виконаний план випуску продукції.

5. Під час розрахунку коефіцієнта ритмічності планові та фактичні обсяги виробництва можуть розраховуватися:

а) тільки в порівняних цінах;

б) тільки в реальних цінах, тобто плановий випуск у планових цінах, а фактичний – у фактичних;

в) як у порівнянних, так і в реальних цінах, тому що значення цього показника при цьому не змінюється.

6. Визначити коефіцієнт ритмічності за місяць за такими даними:

(нат. одиниць)

I декада		II декада		III декада		За місяць	
план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
33	40	33	25	34	35	100	105

- а) 0,92;
- б) 1,00;
- в) 1,05.

7. Чи може відсоток виконання плану з якості продукції перевищувати 100 %:

- а) ні, тому що під час розрахунку коефіцієнта сортності чисельник завжди менший знаменника або дорівнює йому;
- б) так, у тому випадку, коли згідно з фактичними даними підвищується сортність продукції порівняно з планом;
- в) так, у тому випадку, коли фактична ціна продукції вищого сорту більша за планову?

8. До загальних показників якості, що аналізуються на підприємствах, можна віднести показники:

- а) надійності;
- б) транспортабельності;
- в) екологічності;
- г) кількості прийнятих рекламаций.

9. До факторів першого порядку, що впливають на величину реалізації продукції, належать:

- а) чиста продукція;
- б) валова продукція;

- в) зміна залишків продукції на складі на початок і кінець періоду;
- г) витрати на виробництво та реалізацію продукції.

10. Якщо залишки продукції на складі на початок звітнього періоду перевищують залишки на кінець цього періоду, це:

- а) призводить до зростання обсягу реалізації продукції;
- б) призводить до зниження обсягу реалізації продукції;
- в) може призвести як до зростання, так і до зниження обсягу реалізації, і остаточні висновки будуть залежати від більш детального аналізу причин зміни цих залишків.

11. Коефіцієнт вибуття основних фондів розраховується відношенням вартості основних фондів, що вибули у звітному періоді, до:

- а) середньої вартості основних виробничих фондів;
- б) вартості основних виробничих фондів на початок звітнього періоду;
- в) вартості основних виробничих фондів на кінець звітнього періоду.

12. Чи може технічна озброєність праці перевищувати фондоозброєність праці:

- а) ні;
- б) так, коли вартість третьої групи основних фондів перевищує вартість першої, другої та четвертої груп основних фондів;
- в) так, коли вартість першої та другої груп основних фондів перевищує вартість третьої та четвертої їх груп;
- г) так, коли вартість введених машин і обладнання перевищує їх виведену вартість?

13. Чи існує залежність між фондовіддачею та фондомісткістю продукції:

- а) ні;
- б) так, і ця залежність пряма;
- в) так, і ця залежність зворотна;
- г) так, але цю залежність можна визначити лише за допомогою кореляційного аналізу?

14. Перевищення темпів фондоозброєності праці над темпами росту продуктивності праці характерно для:

- а) екстенсивного шляху розвитку виробництва;
- б) інтенсивного шляху розвитку виробництва.

15. Відношенням потужностей, введених у звітному році, до величини виробничих потужностей на початок року, розраховується коефіцієнт:

- а) оновлення виробничих потужностей;
- б) інтенсивності оновлення виробничих потужностей;
- в) росту виробничих потужностей;
- г) масштабності оновлення виробничих потужностей.

16. Ефективний фонд часу роботи обладнання:

а) визначається як добуток числа календарних днів за розрахунковий період та 24 години;

б) визначається як добуток кількості робочих днів у розрахунковому періоді та кількості робочих годин за добу відповідно прийнятому режиму роботи, із якого вираховується кількість неробочих годин скороченого робочого дня у передсвяткові дні;

в) розраховується як максимально можливий за заданого режиму змінності, за відрахуванням часу виконання ремонтних робіт та міжремонтного обслуговування, технічно неминучих втрат часу.

17. Коефіцієнт поточності кадрів визначається відношенням:

а) кількості вибулих працівників за період, що розглядається, до середньооблікової чисельності працівників;

б) кількості вибулих та прийнятих працівників за період, що розглядається, до середньооблікової чисельності працівників;

в) кількості працівників, звільнених з підприємства за власним бажанням та за порушення трудової дисципліни, до середньооблікової чисельності працівників.

18. Загальну характеристику кваліфікації робітників дає:

- а) середня заробітна плата;
- б) середній тарифний розряд;

- в) кількість спеціальностей робітників;
- г) витрати на підготовку та перепідготовку кадрів у розрахунку на одного робітника.

19. Порівнюючи середній тарифний розряд робітників поточного року із середнім тарифним розрядом минулого року, чи можна зробити висновки про відповідність рівня кваліфікації робітників вимогам виробництва:

- а) так;
- б) ні?

20. Трудомісткість продукції визначається:

- а) відношенням фонду оплати праці працівників до кількості виробленої продукції в натуральному виразі;
- б) відношенням кількості продукції в натуральному виразі до фонду оплати праці робітників;
- в) відношенням фонду витраченого робочого часу (в людино-годинах) до кількості виробленої продукції в натуральному виразі;
- г) відношенням кількості виробленої продукції в натуральному виразі до витраченого робочого часу (в людино-годинах).

21. Коли виробляється різноманітна та різноякісна продукція, доцільно застосовувати метод вимірювання продуктивності праці:

- а) натуральний;
- б) умовно-натуральний;
- в) трудовий;
- г) вартісний.

22. Вплив заміни середньої ціни одиниці продукції на продуктивність праці ($\Delta ПП_{ц}$) під час порівняння фактичних даних з плановими визначається формулою:

$$а) \Delta ПП_{ц} = \frac{V_{ф} \cdot Ц_{ф}}{Ч_{пл}} - \frac{V_{ф} \cdot Ц_{пл}}{Ч_{пл}} ;$$

$$б) \Delta ПП_{ц} = \frac{V_{ф} \cdot Ц_{ф}}{Ч_{ф}} - \frac{V_{ф} \cdot Ц_{пл}}{Ч_{ф}} ;$$

$$в) \Delta ПП_{ц} = \frac{V_{пл} \cdot Ц_{ф}}{Ч_{пл}} - \frac{V_{пл} \cdot Ц_{пл}}{Ч_{пл}} ;$$

де $V_{ф}$, $V_{пл}$ – фактичний, плановий обсяг виробництва, нат. од.;

$C_{ф}$, $C_{пл}$ – фактична, планова ціна одиниці продукції;

$Ч_{ф}$, $Ч_{пл}$ – фактична, планова середньооблікова чисельність робітників.

23. Якщо індекс номінальної заробітної плати перевищує індекс інфляції, чи може бути зниження реальної заробітної плати у звітному періоді порівняно з базою:

- а) так;
- б) ні.

24. Для того, щоб визначити, на скільки за рахунок низької якості сировини і матеріалів зменшується обсяг виробництва, необхідно:

- а) кількість неякісної сировини, матеріалів, розділити на норму витрат матеріалів на одиницю продукції;
- б) кількість понадпланових відходів розділити на ціну одиниці матеріалів, сировини;
- в) кількість планових і понадпланових відходів розділити на норму витрат матеріалів на одиницю продукції;
- г) кількість понадпланових відходів розділити на норму витрат матеріалів на одиницю продукції.

25. Матеріаломісткість продукції – це:

- а) відношення суми матеріальних витрат до вартості виготовленої продукції;
- б) відношення вартості виготовлення продукції до суми матеріальних витрат;
- в) відношення суми матеріальних витрат до кількості продукції у натуральному виразі;
- г) відношення суми матеріальних витрат на технологічні цілі до загальної суми матеріальних витрат.

26. До складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) входять:

- а) виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), нерозподілені постійні загальновиробничі витрати;

б) виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), нерозподілені постійні загальновиробничі витрати, понаднормативні виробничі витрати;

в) виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), адміністративні витрати, витрати на збут;

г) виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), нерозподілені постійні загальновиробничі витрати, понаднормативні виробничі витрати, інші операційні витрати.

27. До прямих відносяться витрати:

а) які змінюються у прямій залежності від зміни обсягу виробництва;

б) які не можуть бути розкладені на більш прості елементи;

в) які можуть бути безпосередньо віднесені до певного об'єкта витрат;

г) на технологічні цілі.

28. Згідно з чинним законодавством виділяють такі економічні елементи:

а) матеріальні витрати, основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, амортизація, інші операційні витрати;

б) матеріальні витрати, енергетичні витрати, заробітна плата, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати;

в) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати;

г) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, грошові кошти, амортизація, інші операційні витрати.

29. Аналізуючи зміну матеріальних витрат на весь обсяг виробництва, доцільно враховувати вплив таких факторів першого порядку на їх величину:

а) обсяг виробництва готової продукції, питомі витрати матеріалів, ціна на матеріали;

б) обсяг виробництва готової продукції, питомі витрати матеріалів, ціна на матеріали і готову продукцію;

в) обсяг виробництва і структури готової продукції, питомі витрати матеріалів, ціна на матеріали;

г) обсяг виробництва готової продукції, питомі витрати матеріалів, ціна на матеріали, залишки готової продукції на складі.

30. Випуск продукції з відносно високим рівнем рентабельності у більшому обсязі, ніж було передбачено планом:

- а) приводить до зростання витрат на 1 грн товарної продукції;
- б) не приводить до зміни витрат на 1 грн товарної продукції;
- в) приводить до зниження витрат на 1 грн товарної продукції.

31. У цехах, що випускають незавершену виробництвом продукцію, застосовують метод вимірювання продуктивності праці:

- а) натуральний;
- б) умовно-натуральний;
- в) трудовий;
- г) вартісний.

32. У звітному періоді обсяг товарної продукції становить 100 тис. грн. Залишки продукції на складі на початок звітного періоду – 10 тис. грн, на кінець – 15 тис. грн. Визначити обсяг реалізації продукції (тис. грн):

- а) 75;
- б) 95;
- в) 105;
- г) 125.

Практичне завдання 1

Визначити середній вік обладнання і зробити висновки за даними табл. 10.1

Таблиця 10.1

Вихідні дані практичного завдання 1

Найменування обладнання	Кількість одиниць обладнання у віці, років				
	до 5	від 5 до 10	від 10 до 15	від 15 до 20	20 та вище
Пресове обладнання	10	8	12	6	4
Штампувальне обладнання	3	18	5	4	1

Практичне завдання 2

Виконати аналіз використання робочого часу за даними табл. 10.2.
Зробити висновки.

Таблиця 10.2

Вихідні дані практичного завдання 2

Показники	Кількість людино-днів
1. Відпрацьовано всього	16 524
2. Неявки на роботу, всього	1 150
у тому числі: <i>чергові відпуски</i>	1 080
3. Свята та вихідні	4 930
4. Календарний фонд робочого часу	26 500

Практичне завдання 3

Розрахувати вплив факторів фондівіддачу за даними табл. 10.3.
Зробити висновки.

Таблиця 10.3

Вихідні дані практичного завдання 3

Показники	План	Факт
Вартість основних виробничих фондів на початок року, тис. грн	1 450	1 620
Введено основних фондів, тис. грн <i>(місяць введення)</i>	70 (5)	100 (8)
Річний обсяг виробництва, тис. грн	4 800	5 400

Підсумкові бали за колоквиум складаються із суми балів за виконання тестових та практичних завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Тестові завдання у сукупності оцінюються у **8 балів**. Кожна правильна відповідь на тестове завдання оцінюється в середньому як 0,25 бала.

Алгоритм вирішення практичного завдання містить окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі практичні завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином.

Практичне завдання 1 (2 бали):

0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату;

0,5 бала – за арифметичну правильність розрахунку середнього віку обладнання;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

Практичне завдання 2 (2 бали):

0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формул розрахунку показників використання робочого часу;

0,5 бал – за арифметичну правильність розрахунку показників використання робочого часу;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

Практичне завдання 3 (3 бали):

0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку фондівіддачі та методу ланцюгових підстановок;

0,5 бал – за арифметичну правильність розрахунку показників фондівіддачі;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунку впливу факторів;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання			Оцінка рівня сформованості компетентностей	
						Форми контролю	Максимальний бал
1	2	3	4			5	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи економічного аналізу							22
ЕА 1. Готувати короткі аналітичні звіти з використанням методів економічного аналізу	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Зміст та значення економічного аналізу	Презентація результатів	3
			2	Практичне заняття	Семінар-дискусія "Закони розвитку та функціонування економічних систем як основа методології економічного аналізу". Завдання 1. Оцінювання діяльності підприємства з використанням традиційних методів економічного аналізу		
			2	Лабораторне заняття	Лабораторна робота 1. Аналіз великих обсягів інформації у програмному забезпеченні <i>Microsoft Excel</i>		
		СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка доповіді щодо законів розвитку та функціонування економічних систем		
	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Методи і прийоми економічного аналізу	Експрес-опитування	-
			2	Практичне заняття	Завдання 2. Діагностика діяльності підприємства з використанням факторного аналізу		
			2	Лабораторне заняття	Лабораторна робота 2. Методи кореляційного та регресійного аналізу у програмному забезпеченні <i>Microsoft Excel</i>		
		СРС	4	Підготовка до занять	Вирішення практичних завдань щодо оцінювання, діагностики діяльності підприємства. Виконання лабораторної роботи 1		
	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Методи і прийоми економічного аналізу	Захист лабораторних робіт	9
			2	Практичне заняття	Завдання 3. Прогнозування розвитку діяльності підприємства з використанням методів екстropolіяції та експертних оцінок		
			2	Лабораторне заняття	Лабораторна робота 3. Прогнозування розвитку рядів динаміки у програмному забезпеченні <i>Microsoft Excel</i>		
		СРС	4	Підготовка до занять	Вирішення практичних завдань щодо прогнозування діяльності підприємства. Виконання лабораторної роботи 2		
4	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу	Письмова контрольна робота	5	
		2	Практичне заняття	Завдання 4. Підготовка короткого аналітичного звіту на основі аналізу діяльності підприємства			

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
	4	СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до контрольної роботи за темами 1–3. Підготовка структурованого аналітичного звіту за результатами вирішення практичних завдань, у тому числі в програмному забезпеченні	Захист аналітичного звіту	5
Змістовий модуль 2. Техніко-економічний аналіз							39
ЕА 2. Виявляти резерви підвищення ефективності функціонування підприємства	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції	Активна участь у виконанні практичних завдань	-
			2	Практичне заняття	Завдання 5. Аналіз обсягів і структури готової продукції. Завдання 6. Оцінювання виконання договірних зобов'язань і обсягів продажів продукції		
		СРС	1	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
			2	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу обсягів виробництва та реалізації продукції		
	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції	Експрес-опитування	-
			2	Практичне заняття	Завдання 7. Аналіз якості продукції. Завдання 8. Оцінювання ритмічності виробництва. Завдання 9. Визначення резервів зростання обсягів виробництва		
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
			2	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу обсягів виробництва та реалізації продукції		
	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Основні засоби: аналіз і використання	Активна участь у виконанні практичних завдань	-
			2	Практичне заняття	Завдання 10. Аналіз показників руху основних засобів. Завдання 11. Аналіз ефективності використання основних засобів		
		СРС	1	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
			2	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу ефективності використання основних засобів підприємства		
8	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Основні засоби: аналіз і використання	Поточне тестування за темами 4–5	4	
		2	Практичне заняття	Завдання 12. Факторний аналіз фондівіддачі основних засобів. Завдання 13. Визначення резервів підвищення ефективності основних засобів			
	СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до тестування за темами 4–5			

1	2	3	4		5	6	
ЕА 2. Виявляти резерви підвищення ефективності функціонування підприємства	8	СРС	2	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу ефективності використання основних засобів підприємства	-	-
	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Аналіз трудових ресурсів підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	-
			2	Практичне заняття	Завдання 14. Оцінювання забезпеченості підприємства трудовими ресурсами. Завдання 15. Аналіз використання робочого часу		
		СРС	1	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
			2	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу трудових ресурсів підприємства		
	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Аналіз трудових ресурсів підприємства	Захист індивідуального завдання	10
			2	Практичне заняття	Завдання 16. Аналіз продуктивності праці. Завдання 17. Оцінювання формування і використання фонду заробітної плати		
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
			2	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу трудових ресурсів підприємства. Підготовка проміжного аналітичного звіту за результатами аналізу (теми 4–6)		
	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Експрес-опитування	-
			2	Практичне заняття	Завдання 18. Оцінювання забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Завдання 19. Аналіз використання матеріальних ресурсів		
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
			4	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання		
	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Аналіз витрат на виробництво продукції	Колоквіум за змістовими модулями 1, 2	15
			2	Практичне заняття	Завдання 20. Аналіз собівартості продукції. Завдання 21. Визначення резервів зниження собівартості продукції		
		СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквіуму	Захист індивідуального завдання	10
			4	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу собівартості продукції. Підготовка проміжного аналітичного звіту за результатами аналізу		

1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 3. Фінансовий аналіз						39	
ЕА 3. Здійснювати діагностику фінансового стану підприємства	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Аналіз фінансових результатів	Активна участь у виконанні практичних завдань	-
			2	Практичне заняття	Завдання 22. Оцінювання складу і динаміки балансового прибутку. Завдання 23. Аналіз фінансових результатів реалізації продукції		
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
			4	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо фінансових результатів		
	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Аналіз фінансових результатів	Поточне тестування за темою 9	4
			2	Практичне заняття	Завдання 24. Аналіз рентабельності підприємства. Завдання 25. Визначення резервів збільшення прибутку і рентабельності		
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до тестування за темою 9		
			4	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо фінансових результатів. Підготовка проміжного аналітичного звіту за результатами аналізу		
	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	-
			2	Практичне заняття	Завдання 26. Аналіз змін у складі та структурі активів балансу. Завдання 27. Оцінювання фінансової стійкості підприємства		
		СРС	1	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
			4	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу фінансового стану підприємства		
	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	Експрес-опитування	-
			2	Практичне заняття	Завдання 28. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства. Завдання 29. Аналіз формування і використання оборотного капіталу		
		СРС	1	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
			4	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу фінансового стану підприємства		

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4				5	6
	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства		Колоквіум за змістовим модулем 3	15
			2	Практичне заняття	Завдання 30. Аналіз грошових потоків. Завдання 31. Оцінювання потенційного банкрутства підприємства			
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквіуму			
			4	Виконання ІНДЗ	Виконання частини комплексного розрахункового завдання щодо аналізу фінансового стану підприємства. Підготовка підсумкового аналітичного звіту за результатами аналізу		Презентація результатів виконання індивідуального завдання	10
Усього годин		150	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни				100	
з них								
аудиторні		74	49 %	Поточний контроль			60	
СРС		76	51 %	ІНДЗ			40	

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне оцінювання та самостійна робота										Сума балів
ЗМ 1			ЗМ 2					ЗМ 3		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	
3	9	10	4	10		10		14	10	
Колоквіум								Колоквіум		100
15								15		

Примітка. ЗМ 1, ЗМ 2, ЗМ3 – змістові модулі навчальної дисципліни;
T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Презентація	Лабораторні роботи	Аналітичний звіт	Письмові контрольні роботи	Тестування	Захист ІНДЗ	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи економічного аналізу	Тема 1	1 тиждень	3	–	–	–	–	–	–	3
	Тема 2	2 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
		3 тиждень	–	9	–	–	–	–	–	9
	Тема 3	4 тиждень	–	–	5	5	–	–	–	10
Змістовий модуль 2. Техніко-економічний аналіз	Тема 4	5 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
		6 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
	Тема 5	7 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
		8 тиждень	–	–	–	–	4	–	–	4
	Тема 6	9 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
		10 тиждень	–	–	–	–	–	10	–	10
	Тема 7	11 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
	Тема 8	12 тиждень	–	–	–	–	–	10	15	25
Змістовий модуль 3. Фінансовий аналіз	Тема 9	13 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
		14 тиждень	–	–	–	–	4	10	–	14
	Тема 10	15 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
		16 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
		17 тиждень	–	–	–	–	–	10	15	25
Усього			3	9	5	5	8	40	30	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Любушин Н. П. Экономический анализ : учебник / Н. П. Любушин. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 574 с.
2. Отенко В. І. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / В. І. Отенко, В. В. Іванієнко, Г. Ф. Азаренков. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2015. – 344 с.
3. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 2-ге вид., випр. і доповн. – Київ : Знання, 2005. – 662 с.
4. Шеремет А. Д. Теория экономического анализа : учебник / А. Д. Шеремет. – Москва : Инфра-М, 2002. – 232 с.

12.2. Додаткова

5. Азарова А. О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства [Текст] / А. О. Азарова, О. В. Рузакова. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 172 с.

6. Економічний аналіз [Текст] : навч. посіб. / М. А. Болюх [та ін.] ; ред. М. Г. Чумаченко ; Київський національний економічний університет. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : КНЕУ, 2003. – 555 с.
7. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : навч. посіб. [Текст] / Т. Д. Костенко та ін. – Вид 2-ге, пер. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 400 с.
8. Зиновьев А. Ю. Визуализация многомерных данных / А. Ю. Зиновьев. – Красноярск : Изд. Красноярского государственного технического университета, 2000. – 180 с.
9. Зоріна О. А. Методологічні підходи в економічному аналізі [Текст] / О. А. Зоріна // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 1 (55). – С. 89–91.
10. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. [Текст] / К. В. Ізмайлова. – Київ : МАУП, 2001. – 152 с.
11. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз [Текст] : підручник / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній ; за ред. проф. А. Г. Загороднього. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2008. – 487 с.
12. Ковальчук К. Ф. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій : навч. посіб. [Текст] / К. Ф. Ковальчук. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 326 с.
13. Костирко Л. А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства : монографія / Л. А. Костирко. – Луганськ : Вид. СНУ, 2008. – 336 с.
14. Крапка Л. П. Інформаційна складова аналізу / Л. П. Крапка // Економіка підприємств. – 2009. – № 11. – С. 29–35.
15. Купалова Г. Л. Теорія економічного аналізу [Текст] : навч. посіб. / Г. Л. Купалова. – Київ : Знання, 2008. – 639 с.
16. Лопатін О. К. Система випереджаючих показників для виявлення закономірностей функціонування економіки України напередодні криз ділових циклів [Текст] / О. К. Лопатін, Т. С. Обухівська // Актуальні проблеми економіки. – № 12 (102), 2009. – С. 210–217.
17. Мних Є. В. Економічний аналіз [Текст] : підручник / Є. В. Мних. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 472с.
18. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : монографія / А. О. Єпіфанов, Н. А. Дехтяр, Т. М. Мельник та ін. ; за ред. д. е. н. А. О. Єпіфанова. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 286 с.

19. Петряєва З. Ф. Організація і методика економічного аналізу [Текст] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / З. Ф. Петряєва, Г. Г. Хмеленко; Харківський національний економічний університет. – Харків : ХНЕУ, 2009. – 236 с.

20. Полозова В. М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства / В. М. Полозова // Вісник Хмельницького національного університету, 2010. – Т. 2, № 5. – С. 78–83.

21. Степанюк Н. А. Прогнозування кризових явищ в економіці [Текст] / Н. А. Степанюк // Наукові записки. – Серія: Економіка. – Вип. 23. – 2013. – С. 103-107.

22. Фінанси підприємств [Текст] / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. ; під ред. А. М. Поддєрьогіна. – 6-те вид. – Київ : КНЕУ, 2006. – 552 с.

23. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк та ін. – Київ : КНЕУ, 2005. – 592 с.

24. Черниш С. С. Економічний аналіз : навч. посіб. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 321 с.

25. Шапкин А. С. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций / А. С. Шапкин, В. А. Шапкин. – 7-е изд. – Москва : Издательско-торговая корпорация "Дашков и К", 2009. – 544 с.

26. Шиян Д. В. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посіб. / Д. В. Шиян, Н. І. Строченко. – Київ : А.С.К., 2005. – 240 с.

12.3. Інформаційні ресурси

27. "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [Електронний ресурс] : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

28. Касьяненко В. О. Моделювання та прогнозування економічних процесів [Електронний ресурс] / В. О. Касьяненко. – Режим доступу : <http://sumdu.telesweet.net/doc/lections/Modelyuvannya-ta-prognozuvannya-ekonomichnih-protsesiv/index.html>.

29. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Ковалевська, С. І. Асєєв // Бізнес Інформ. – 2012. – № 3. – С. 163–169. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_3_46.

30. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

31. Олійник О. В. Стан економічного аналізу в Україні: проблеми адаптивності до інституційних запитів / О. В. Олійник // Міжнародний збірник наукових праць. – 2014. – С. 158–169. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : eztuir.ztu.edu.ua/1110/1/17.pdf.
32. Планета Excel : образовательный портал. – Режим доступа : <http://www.planetaexcel.ru>.
33. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>.
34. Сірік І. П. Методичні підходи до обґрунтування управлінських рішень [Електронний ресурс] / І. П. Сірік // Ефективна економіка. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=623>.
35. Усачев Г. Г. Финансовая устойчивость организации и критерии структуры пассивов [Электронный ресурс] / Г. Г. Усачев. – Режим доступа : <http://www.1-fin.ru/?id=411>.
36. Экономика и управление на предприятиях : научно-образовательный портал. – Режим доступа : www.eur.ru.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Економічний аналіз" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Зміст і значення економічного аналізу					
Визначати значення та принципи економічного аналізу господарської діяльності підприємства	Основні напрями аналізу господарської діяльності та його класифікація. Принципи економічного аналізу. Комплексний економічний аналіз	Визначати зміст та мету економічного аналізу, пояснювати значення аналізу в діяльності підприємства, групувати види аналізу за класифікацією	Використовувати принципи економічного аналізу для визначення його доцільності	Обґрунтовувати необхідність відповідності методології економічного аналізу законам розвитку і функціонування систем	Особисто визначати місце аналітичних компетентностей серед професійних обов'язків та вимог майбутньої кар'єри
Тема 2. Методи і прийоми економічного аналізу					
Застосовувати методи і прийоми економічного аналізу для оцінювання, діагностики та прогнозування розвитку економічних показників	Категорії та система показників економічного аналізу. Оцінювання динаміки та факторний аналіз економічних показників. Прогнозування розвитку показників методом екстраполяції	Визначати основні категорії економічного аналізу. Визначати ознаку та надавати характеристику економічним показникам. Описувати основні вимоги до об'єктів аналізу. Пояснювати сутність методів та прийомів економічного аналізу	Готувати економічні данні для проведення аналізу. Використовувати методи оцінювання, діагностики та прогнозування для аналізу динаміки економічних показників. Інтерпретувати результати проведеного аналізу	Обґрунтовувати результати оцінювання, діагностики та прогнозування динаміки економічних показників господарської діяльності підприємства	Самостійно оцінювати ступінь підготовки даних до аналізу. Здійснювати вибір оптимальних методів і прийомів для аналізу окремих економічних показників. Застосовувати програмне забезпечення для аналізу великих обсягів інформації

Продовження додатка А
Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу					
Готувати короткі структуровані аналітичні звіти за результатами економічного аналізу	Принципи організації аналізу діяльності підприємства. Основні етапи проведення економічного аналізу. Види та типова структура аналітичних звітів	Визначати аналітичні функції підрозділів підприємства. Надавати характеристику основним етапам проведення економічного аналізу. Описувати основні вимоги до аналітичного звіту	Формулювати обґрунтовані висновки відповідно до вимог структури аналітичного звіту	Презентувати результати аналізу відповідно до його мети, у тому числі табличним та графічним способами	Особисто оцінювати надійність та точність результатів аналізу. Здійснювати самостійну інтерпретацію ключових проблем. Брати відповідальність за надані рекомендації
Тема 4. Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції					
Проводити аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції	Об'єкти аналізу обсягів виробництва і реалізації продукції. Методика проведення аналізу обсягів і структури готової продукції. Оцінювання якості продукції. Значення та розрахунок показників ритмічності виробництва	Визначати основні показники обсягів виробництва та реалізації, структури та якості продукції, ритмічності. Називати основні джерела інформації для проведення аналізу	Будувати факторні моделі систем обсягів виробництва та реалізації. Проводити аналіз динаміки випуску та продаж у порівняльних цінах. Оцінювати виконання планів та зобов'язань. Проводити аналіз ритмічності. Розраховувати вплив факторів на зміну показників	Презентувати результати аналізу. Обґрунтовувати резерви збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції	Здійснювати самостійну інтерпретацію ключових проблем збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції. Брати відповідальність за надійність та точність результатів аналізу
Тема 5. Основні засоби: аналіз і використання					
Проводити аналіз використання основних засобів підприємства	Завдання аналізу основних засобів. Оцінювання динаміки та структури основних засобів. Методика проведення діагностики ефективності використання основних засобів. Аналіз використання виробничої потужності	Називати основні джерела інформації для проведення аналізу. Визначати показники стану, ефективності використання основних засобів та фактори зміни їх розміру. Визначати поняття "виробнича потужність" та показники її використання	Групувати основні засоби за активною та пасивною ознакою. Оцінювати рух та технічний стан основних засобів. Проводити аналіз ефективності використання основних засобів та виробничої потужності підприємства. Будувати структурно-логічну модель факторного аналізу фондівддачі	Презентувати результати аналізу. Обґрунтовувати резерви збільшення обсягів виробництва та підвищення рівня фондівддачі	Здійснювати самостійну інтерпретацію ключових проблем збільшення обсягів виробництва та підвищення рівня фондівддачі. Брати відповідальність за надійність та точність результатів аналізу

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Аналіз трудових ресурсів підприємства					
Проводити аналіз використання трудових ресурсів підприємства	Об'єкти аналізу трудових ресурсів підприємства. Методика проведення аналізу забезпеченості підприємства трудовими ресурсами. Оцінювання використання фонду робочого часу. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів. Аналіз фонду заробітної плати та оцінювання ефективності його використання	Визначати основні показники забезпеченості та руху робочої сили, фонду робочого часу, продуктивності праці, ефективності використання трудових ресурсів. Визначати поняття "продуктивність праці", "трудомісткість продукції". Називати основні джерела інформації для проведення аналізу	Оцінювати забезпеченість підприємства трудовими ресурсами. Надавати характеристику руху робочої сили. Проводити оцінювання використання робочого часу. Розраховувати вплив факторів на середньорічний виробіток робітника. Аналізувати ефективність використання трудових ресурсів та фонду заробітної плати	Презентувати результати аналізу. Обґрунтовувати резерви збільшення випуску продукції за рахунок створення додаткових робочих місць, підвищення ефективності використання наявної робочої сили	Здійснювати самостійну інтерпретацію ключових проблем підвищення ефективності використання трудових ресурсів. Брати відповідальність за надійність та точність результатів аналізу
Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання					
Проводити аналіз використання матеріальних ресурсів підприємства	Задачі аналізу матеріальних ресурсів підприємства. Оцінювання забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Методика оцінки використання матеріальних ресурсів. Аналіз матеріалоемності	Називати основні джерела інформації для проведення аналізу. Визначати показники рівня забезпеченості матеріальними ресурсами. Описувати "модель економічно обґрунтованого замовлення"	Застосовувати АВС-аналіз та XYZ-аналіз для оцінювання запасів матеріальних ресурсів. Проводити факторний аналіз матеріалоемності. Оцінювати вплив факторів на питому матеріалоемність	Презентувати результати аналізу. Обґрунтовувати резерви підвищення використання матеріальних ресурсів підприємства	Здійснювати самостійну інтерпретацію ключових проблем ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства. Брати відповідальність за надійність та точність результатів аналізу

Продовження додатка А
Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 8. Аналіз витрат на виробництво продукції					
Проводити аналіз собівартості продукції	Задачі аналізу собівартості продукції. Оцінювання забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Методика оцінювання використання матеріальних ресурсів. Аналіз матеріалоемності	Називати основні статті калькуляції. Пояснювати розподіл витрат на постійні та змінні, прямі та непрямі. Визначати фактори впливу на питомі витрати	Графічно переставляти залежність витрат від обсягів виробництва. Класифікувати витрати за елементами. Проводити факторний аналіз загальної суми витрат та витрат на гривню виробленої продукції. Аналізувати прямі та непрямі витрати	Презентувати результати аналізу. Обґрунтовувати резерви зниження собівартості продукції	Здійснювати самостійну інтерпретацію ключових проблем зниження собівартості продукції. Брати відповідальність за надійність та точність результатів аналізу
Тема 9. Аналіз фінансових результатів					
Проводити аналіз фінансових результатів підприємства	Основні задачі аналізу фінансових результатів підприємства. Методика аналізу складу та динаміки балансового прибутку. Фінансові результати реалізації продукції та методика їх аналізу. Методика факторного аналізу за видами рентабельності	Називати основні показники фінансових результатів підприємства. Описувати розділи та статті звіту про фінансові результати. Визначати сутність поняття "рентабельність", характеризувати її види та фактори впливу	Оцінювати рівень та динаміку фінансових результатів підприємства. Проводити аналіз впливу факторів на валовий прибуток та чистий прибуток. Розраховувати показники рентабельності та проводити їх аналіз за факторами впливу	Презентувати результати аналізу. Обґрунтовувати резерви збільшення прибутку і рентабельності	Здійснювати самостійну інтерпретацію ключових проблем збільшення прибутку і рентабельності. Брати відповідальність за надійність та точність результатів аналізу

1	2	3	4	5	6
Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства					
Проводити аналіз фінансового стану підприємства	Основні задачі та мета аналізу фінансового стану підприємства. Методика аналізу змін у складі активів та пасивів. Фінансова стійкість, її ознаки та показники, методи оцінювання. Методика визначення та оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства	Визначати етапи проведення експрес-аналізу фінансового стану підприємства. Називати основні завдання аналізу складу та структури балансу. Визначати сутність поняття "фінансова стійкість" та її основних ознак. Характеризувати абсолютні показники фінансової стійкості та її фінансові коефіцієнти. Описувати основні типи фінансової стійкості. Визначати сутність понять "ліквідність" та "платоспроможність". Характеризувати групи за ступенем ліквідності активів та пасивів балансу. Пояснювати сутність та значення коефіцієнтів ліквідності. Визначати сутність поняття "оборотний капітал" та показники його оцінювання. Характеризувати показники грошових потоків	Характеризувати підприємство за результатами аналізу наявності, складу і структури активів та пасивів балансу. Виявляти та аналізувати "хворі" статі балансу. Визначати тип фінансової стійкості підприємства. Надавати оцінку фінансової стійкості підприємства на основі розрахунку і аналізу фінансових коефіцієнтів. Визначати ліквідність балансу на основі співвідношення ліквідних груп активів та пасивів. Розраховувати коефіцієнти ліквідності та проводити їх оцінювання. Проводити оцінювання оборотності оборотного капіталу та оцінювати його вплив на фінансові результати. Проаналізувати грошові потоки підприємства	Презентувати результати аналізу. Обґрунтовувати оптимізацію структури капіталу підприємства. Надати прогноз фінансового стану та платоспроможності підприємства. Оцінити ступінь вірогідності банкрутства	Здійснювати самостійну інтерпретацію ключових проблем фінансового стану підприємства. Брати відповідальність за надійність та точність результатів аналізу

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	15
5. Теми практичних занять	17
5.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	20
6. Теми лабораторних занять.....	26
6.1. Приклади типових лабораторних робіт	27
7. Самостійна робота.....	30
7.1. Індивідуальне навчально-дослідне завдання.....	33
7.2. Контрольні запитання для самодіагностики	36
8. Індивідуально-консультативна робота	43
9. Методи навчання	44
10. Методи контролю	48
11. Розподіл балів, які отримують студенти	61
12. Рекомендована література.....	68
12.1. Основна	68
12.2. Додаткова	68
12.3. Інформаційні ресурси.....	70
Додатки.....	72

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Ромашова Яніна Володимирівна**

Відповідальний за видання *Д. В. Шиян*

Редактор *В. Ю. Степаненко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2017 р. Поз. № 231 ЕВ. Обсяг 78 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*